

Između ontološke i antropološke opasnosti: Martin Heidegger i »usuda biti«^{*}

Andrej Kirn

Fakultet za društvene znanosti, Ljubljana

Sažetak

Prilog se bavi četirima problemima: Heideggerovom maksimumom »pustiti bivajuće biti«, dilemama egalitarnog i neegalitarnog biocentrizma, aktivizmom i voluntarizmom nasuprot pasivizmu te pitanjem, predstavlja li ekološka etika paradigmatički obrat u etičnoj tradiciji.

Heideggerovu je mišljenju u stvari tuđa ekološka etika, jer za Heideggera postavljanje nečega kao vrijednost, pa neka je vrednovanje i pozitivno, znači samo proširivanje subjektiviranja bivajućeg, da je bivajućem dozvoljeno biti samo kao objekt čovjekova štovanja. Potpuna etična jednako-vrijednost života vodila bi u antihumanizam. Umijereni, meki vrijednosni biocentrizam traži samo da moralno uvažavamo dobrobit drugih bića, a ne samo ljudi. Ako ekološka etična svijest postane prevladavajuća, izazvat će i iznuditi realne društvene i tehnološke promjene. Ekološka etika predstavlja paradigmatički obrat u dosadašnjoj etičnoj tradiciji i nije samo proširenje etičnih načela na novo područje.

Ključne riječi: bivajuće, genetička tehnologija, ekološka etika, egalitarni i neegalitarni biocentrizam, voluntarizam.

1. ETIČKA MAKSIMA: »PUSTITI BIVAJUĆE BITI«

Neki drže da je ekološka kriza pred filozofiju postavila najznačajniji zadatak: da oblikuje novo poimanje bivajućeg (Zimmerman, 1983:100). Heideggerovo promišljanje biti trebalo bi postati prvim značajnim doprinosom tom zadatku. No Heidegger nam nije pojasnio kakvo je i kakvo će biti mjesto instrumentalnog mišljenja i djelovanja (ta bez njega čovjek ne može živjeti) unutar antropocentričnog mišljenja. Prema Heideggeru se priroda različito razotkriva unutar svijeta. Heideggerovu je mišljenju biti i prirode strano svako moraliziranje prirode kao i moraliziranje čovjekovih odnosa s prirodom. Njegov stav **pustiti bivajuće biti** (*lassen Seiendes sein*) bio bi izvan moralno–nemoralne prosudbe naših odnosa s bivajućim, no ipak istovremeno znači radikalno odmak od našeg dosadašnjeg znanstveno–tehnološkog, instrumentalno agresivnog manipuliranja svekolikim bivajućim. Heideggerovomu je mišljenju stran postojeći oblik ekološke etike. Ako nešto postavljamo kao vrijednost, to po Heideggeru znači da je bivajućem dopušteno biti samo kao objekt čovjekova štovanja. Bivajuće ne degradiramo samo kad ga analiziramo kao sirovinu, kao objekt čovjekova rada već i kad mu dajemo prava ili ga uzdizemo na razinu vrijednosti. Ako bismo

* Rad je nastao u okviru istraživačkog projekta Dinamika prostorno–ekološkog razvoja Slovenije što ga je financiralo Ministarstvo za znanost i tehnologiju.

Prvi dio autorova teksta pod naslovom Nekoliko temeljnih dilema ekološke etike objavljen je u Socijalnoj ekologiji, 7(3):257–271.

